
Karina Pohlová, Josef Mezera, Jindřich Špička*

Abstract

Czech Foreign Trade with Meat and Meat Products

The meat production and meat processing industry are the most important parts of the agribusiness in the Czech Republic. The problem of the industry is its low competitiveness towards foreign producers and processors which results in negative balance of foreign trade. The aim of the article is to evaluate long-term development of value and structure of Czech foreign trade flows of meat and meat products. The analysis covers the period of 2001–2014. The problems of the negative trade balance are revealed through description of the trade flows of meat and meat products, the RCA index and relations between import and export prices. The analysis points out the problems of low competitiveness of the intermediate and finalized meat. Alternatively, Czech Republic has comparative advantage in live animals, sausages and homogenized meat products.

Keywords: relative comparative advantage, trade balance, trade flows, meat processing industry

JEL Classification: F14, Q17

Úvod

Maso a masné výrobky jsou základními komponentami výživy. Česká republika má dlouhou tradici v oboru Řezník – uzenář a maso a masné výrobky jsou významnou součástí potravinářského průmyslu. Bohužel se však tato část potravinářského průmyslu potýká na jedné straně s dlouhodobě významnými dovozy masa z okolních zemí [Bašek et al., 2010] a na straně druhé s nízkým zájmem mladých lidí o uplatnění v oboru z důvodu vysoké fyzické náročnosti práce, preference studia zakončeného maturitou před výučním listem a kvůli zhoršení statusu řezníka – uzenáře ve společnosti [Špička a Náglová, 2015]. Zejména po vstupu ČR na jednotný evropský trh v roce 2004 se nízká konkurenceschopnost českých zpracovatelů masa projevila zápornou bilancí agrárního zahraničního obchodu [Bielik et al., 2013].

Doposud byla provedena řada analýz vývoje a struktury zahraničně-obchodních toků zemědělských komodit [Vološin, Smutka a Selby, 2011; Doubek a Švasta, 2012]

1 Tento článek byl vytvořen za institucionální podpory výzkumné organizace v rámci interního výzkumného projektu ÚZEI č. 1294/2015 „MASO – Strategická analýza oboru zpracování masa a výroby masných výrobků v ČR“.

* Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Mánesova 75, 120 00, Praha 2, Česká republika (pohlova.karina@uzei.cz; mezera.josef@uzei.cz; spicka.jindrich@uzei.cz).

a potravinářských výrobků [Svatoš a Smutka, 2012; Burianová, 2011; Pohlová a Mezera, 2014]. Podrobná analýza jednotlivých zbožových struktur jednotlivých problematických oborů potravinářského průmyslu však provedena nebyla.

V českém agrárním vývozu,² na rozdíl od dovozu, tvoří vysoký podíl velkoobjemové komodity [Pohlová, 2015]. Bilance agrárního obchodu ČR je trvale pasivní, vyznačuje se značnými meziročními výkyvy a od vstupu ČR do EU nevykazuje jednoznačný trend. Na bilančním schodku agrárního zahraničního obchodu největší měrou participují, v členění podle kapitol HS, „maso a droby“ (HS 02). Co se týče potravinářských výrobků a nápojů, hodnota jejich dovozu i vývozu roste, přičemž záporná bilance se v posledních pěti letech pohybovala na úrovni 30–35 mld. Kč. Nejvyšší podíl na tomto bilančním schodku mají CPA 10.1 „maso a masné výrobky“ [Pohlová a Mezera, 2014].³

Podrobné zmapování zbožové struktury jednotlivých oborů potravinářského průmyslu, konkrétně problematického oboru výroby masa a masných výrobků, provedeno nebylo. Potřebné je především identifikovat příčiny záporného salda zahraničního obchodu s masem a masnými výrobky a vyhodnotit, ve kterých skupinách výrobků má ČR komparativní výhodu či nevýhodu. V tomto článku je komparativní výhoda vázána k mezinárodnímu obchodu a vysvětluje výhodnost mezinárodního obchodu za určitých podmínek i v situaci, kdy je jedna země schopná vyrábět všechny druhy zboží s nižšími náklady než země druhá [Ignjatijevic et al., 2014]. Ke komparativní výhodě může přispívat také technická efektivnost výroby daná manažerskými schopnostmi a technickou a technologickou úrovní výrobních a zpracovatelských provozů v dané zemi [Čechura a Hockmann, 2015].

Cílem článku je tedy podrobně a za delší časové období zhodnotit vývoj a strukturu českého agrárního zahraničního obchodu s masem a masnými výrobky, a to i v kontextu obchodu s živými zvířaty – a navázat tak na zbožově méně detailní analýzu zahraničního obchodu všech potravinářských výrobků a nápojů provedenou v rámci interního výzkumného projektu Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) v roce 2014 [Pohlová a Mezera, 2014].

1. Použitá data a metodika

Údaje za posuzovaný obor „Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků“ jako celku byly poskytnuty Ministerstvem průmyslu a obchodu, přičemž jejich původním zdrojem je Český statistický úřad (ČSÚ). Dále byly použity údaje odborníků na komoditu maso včetně údajů Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI), který trvale sleduje a hodnotí vývoj jednotlivých agrárních komodit. Zdrojem dat o zahraničním obchodu ČR byla především databáze ČSÚ. Pro výpočet indexů RCA byla použita databáze mezinárodního obchodu Comext (Eurostat).

- 2 Agrární zboží vymezeno kapitolami celního sazebníku 01 až 24 (tj. zemědělské a potravinářské výrobky včetně nápojů, krmiv, zemědělských komodit pro nepotravinářské užití, tabáku a tabákových výrobků). Celní sazebník využívá 8-místnou Kombinovanou nomenklaturu EU, která vychází z Harmonizovaného systému popisu a číselného označování zboží (2-místné až 6-místné kódy).
- 3 CPA je klasifikace produkce, jejíž prvky jsou vázány k činnostem definovaným v Klasifikaci ekonomických činností NACE rev. 2.

Maso a masné výrobky (spolu s živočišnými tuky, kůžemi a kožkami, jedlými i nejedlými moučkami z masa a drobů apod.) spadají dle klasifikace produkce CPA do skupiny CPA 10.1 „maso a masné výrobky“. Pro přiřazení příslušných kódů CPA nomenklatuře celního sazebníku byl využit dostupný převodník, který však byl částečně upraven. Podle oficiálního převodníku nepatří do skupiny CPA 10.1 „homogenizované přípravky z masa, drobů nebo krve“ (v celním sazebníku HS 1602 10). Klasifikace CPA je řadí do skupiny CPA 10.8 „ostatní potravinářské výrobky“. Pro účely této práce však byly přiřazeny k výrobkům skupiny CPA 10.1. Mezi produkty CPA 10.1 jsou zde započítány i „surové kůže z prasat“, ačkoliv dle převodníku spadají do skupiny CPA 1.4 „Živá zvířata a živočišné produkty“. Pozornost byla při analýze věnována především hlavním druhům masa a masných výrobků (v některých případech jsou při analýze využívány až 8-místné kódy KN), nicméně pro komplexní pohled na celou vertikálu výroby masa je zmíněn i obchod s živými zvířaty.

K posouzení konkurenceschopnosti českého vývozu masa a masných výrobků v rámci EU byl použit jeden z indexů odhalené/zjevné komparativní výhody (*Revealed Comparative Advantage*, RCA):

$$RCA = X_{ij} / X_i : X_j / X,$$

kde „ X_{ij} “ je export vybrané skupiny výrobků z ČR, „ X_i “ je celkový export potravinářských výrobků a nápojů z ČR, „ X_j “ je export vybrané skupiny výrobků z EU a „ X “ je celkový export potravinářských výrobků a nápojů z EU. Pokud je hodnota $RCA-1 > 1$, ČR se specializuje na export dané skupiny/má komparativní výhodu. Jestliže je $RCA-1 < 1$, země není na vývoz dané skupiny výrobků specializovaná/nemá komparativní výhodu.

Analýza byla provedena za časové období let 2001 až 2014, v některých případech s využitím tříletých průměrů. Rok 2014 je sledován samostatně. Přelomový rok 2004 je vynechán, neboť vzhledem ke vstupu ČR do EU v květnu toho roku, neodpovídají data svým charakterem ani období před vstupem, ani období po vstupu. Netto-vývoz představuje kladnou obchodní bilanci, netto-dovoz zápornou obchodní bilanci. Názvy položek bez uvozovek představují obecné názvy komodit, v uvozovkách nomenklaturní položky.

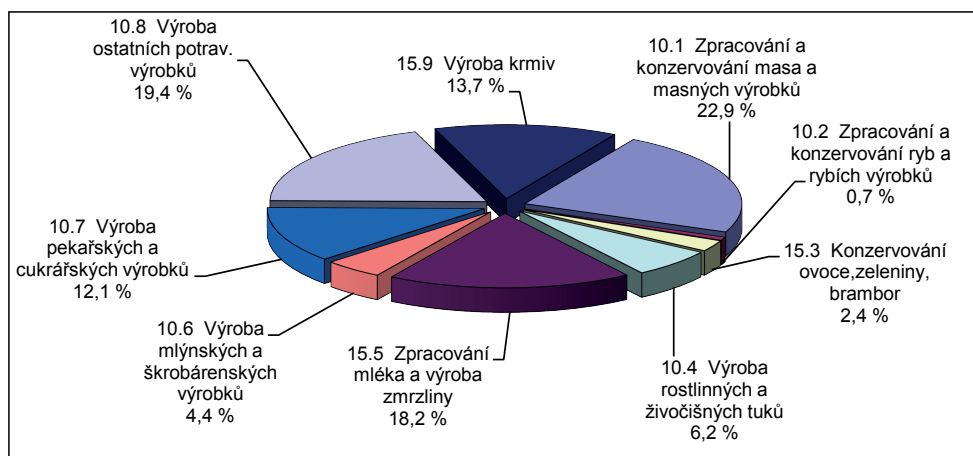
2. Charakteristika a význam oboru

Posuzovaný obor „Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků“ je zařazen z hlediska klasifikace ekonomických činností jako CZ-NACE 10.1 a zahrnuje následující výrobní třídy:

- 10.11 – Zpracování a konzervování masa, kromě drůbežího;
- 10.12 – Zpracování a konzervování drůbežího masa;
- 10.13 – Výroba masných výrobků a výrobků z drůbežího masa.

Obor CZ-NACE 10.1 patří do CZ-NACE 10 „Výroba potravinářských výrobků“ a je jedním z klíčových segmentů potravinářské výroby, protože tvoří 22,9 % z celkových tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb (graf 1).

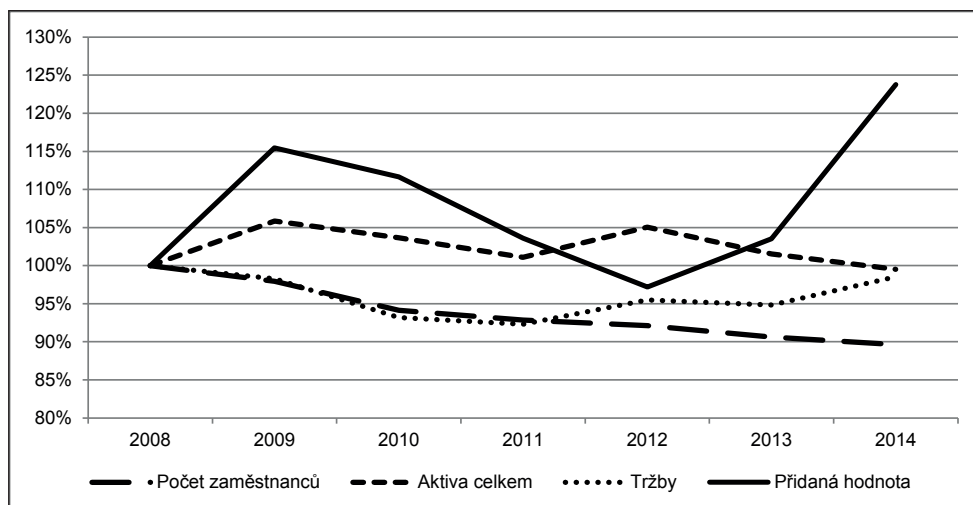
Graf 1 | Podíly skupin CZ-NACE 10 na tržbách za prodej vlastních výrobků a služeb v roce 2014

Zdroj: Panorama potravinářského průmyslu 2014

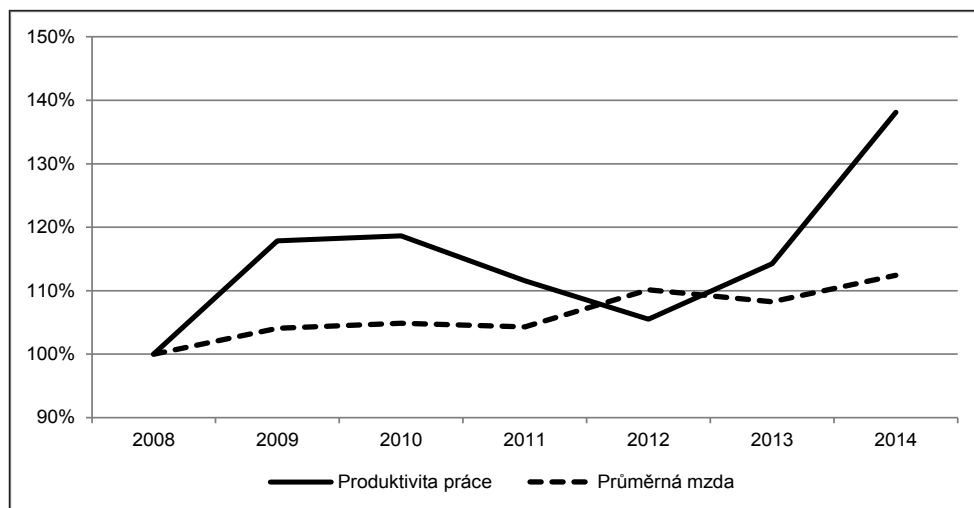
Ekonomická charakteristika oboru ve vývojové řadě od roku 2008 je patrná z grafu 2. Od tohoto roku dochází k trvalému poklesu zaměstnanosti. Od roku 2012 po překonání krizového období se mírně zvýšily tržby, avšak poklesla aktiva. V roce 2013 se již projevil růst přidané hodnoty, což je z hlediska konkurenceschopnosti oboru pozitivní změna. Z grafu 3 je patrné, že se především v posledních dvou hodnocených letech 2013 a 2014 rozevírají nůžky mezi vývojem produktivity práce a průměrnou mzdou, kdy produktivita práce na rozdíl od vývoje mezd začíná prudce růst, což je žádoucí trend.

Graf 2 | Vývoj počtu zaměstnanců, aktiv, tržeb a přidané hodnoty oboru CZ-NACE 10.1 (rok 2008 = 100 %)

Zdroj: Panorama potravinářského průmyslu 2014

Graf 3 | Vývoj produktivity práce a průměrné mzdy v oboru CZ-NACE 10.1 (rok 2008 = 100 %)

Zdroj: Panorama potravinářského průmyslu 2014

I přes nárůst produktivity práce v posledních letech je obor zpracování masa a výroby masných výrobků v ČR nekonkurenceschopný vůči zahraničním obchodním partnerům, o čemž svědčí dlouhodobě záporné saldo agrárního zahraničního obchodu s masem a masnými výrobky. Z provedené komparativní analýzy hlavních ekonomických indikátorů v zemích Visegrádské čtyřky, v Německu a v Rakousku vyplývá, že tento obor je v ČR v porovnání se sousedními zeměmi specifický. Dochází v něm k fragmentaci výrobních kapacit. Hrubá přidaná hodnota na zaměstnance v paritě kupní síly se v letech 2008–2012 zvýšila v průměru o 1,73 % ročně, zatímco u největšího konkurenta, Polska, rostla o 12,75 % ročně. Česká republika navíc jako jediná vykázala pokles průměrného tempa investiční aktivity do hmotných aktiv o 2,1 % ročně [Náglová a Špička, 2015].

Zkoumaný obor si dlouhodobě udržuje první pozici v podílu na tržbách v rámci výroby potravinářských výrobků. U zaměstnanosti zaujímá dlouhodobě místo druhé. V případě indikátoru „přidaná hodnota“ se řadí na místo třetí. Počet firem podnikajících v oboru kolísá, ovšem s 1 781 subjekty v roce 2014 je v rámci výroby potravin jedním z poměrně nejpočetnějších.

Význam oboru nespočívá pouze v produkční a ekonomické výkonnosti. Jeho důležitost je nesporně dána i vysokou biologickou hodnotou masa ve výživě lidí. Maso je zdrojem plnohodnotných bílkovin, minerálních látek a vitaminů. Z hlediska vlivu na zdraví je třeba zařazovat maso libové (s příjmem živočišného tuku tělo přijímá i cholesterol) a dobře stravitelné. Maso lze nahradit i jinými potravinami, v některých případech však jen obtížně. Výživová hodnota masných výrobků závisí na složení, především pak na obsahu bílkovin, tuku a solí [Dostálová et al., 2014].

Z bilance výroby a spotřeby hovězího masa vyplývá, že po roce 2010 výroba osciluje zhruba na úrovni 90 tis. t j. hm., zatímco domácí spotřeba klesla na 65 tis. t j. hm. (2014), v důsledku čehož se soběstačnost dostala přibližně na 140 %. Podstatně odlišná je situace u vepřového masa. Jeho produkce klesla na zhruba 240 tis. t j. hm., avšak domácí spotřeba dosahuje 423 tis. t j. hm., proto byla zaznamenána pouze 58% soběstačnost, což ukazuje

dramaticky nerovnovážený bilanční stav, svědčící o výrobkové nekonkurenceschopnosti. Problém je nutné řešit a jeho pozadí je analyzováno v části věnované zahraničnímu obchodu. Výroba drůbežího masa kolísá a se 188 tis. t j. hm. v roce 2014 je na úrovni roku 2010. Při domácí spotřebě 235 tis. t ž. hm. v roce 2014 činila soběstačnost 80%. Produkce a spotřeba rybího masa a zvěřiny masnou bilanci v současnosti příliš neovlivňují, i když perspektivně budou i tato masa hrát významnější úlohu. Obdobně je tomu u skopového a koziho masa.

3. Výsledky analýzy zahraničně obchodní bilance

V českém agrárním zahraničním obchodu dominuje na straně dovozu maso, zatímco na straně vývozu mají velký význam živá zvířata (zejména jatečný a zástavový skot, jatečná prasata, jatečná drůbež a jednodenní kuřata) a maso zaujímá menší podíl. Masné výrobky mají větší podílové zastoupení v českém agrárním vývozu než dovozu. Až na výjimky lze konstatovat, že bilanci obchodu s živými zvířaty má ČR výrazně aktivní a s masem vysoce pasivní. V případě masných výrobků se v roce 2011 změnilo znaménko hodnoty bilance ze záporného na kladné. Z živých zvířat jsou netto-dovozními komoditami pouze „selata“ (KN 0103 91 10), „chovná samičí kuřata“ (KN 0105 11 19) a dále méně významná „jednodenní krůťata“ (KN 0105 12 00) a „prasnice“ (KN 0105 92 11). Naopak netto-vývozní jsou v rámci masa a drobů okrajové „hovězí droby“ (HS 0206 10 až 29) a o něco významnější „drůbeží maso a droby solené, sušené nebo uzené“ (KN 0210 99 39). Z masných výrobků jsou v současné době netto-dovozními skupinami výrobků jen „drůbeží“ a „hovězí konzervy“ (HS 1602 41 až 49 a HS 1602 50). Při hodnocení znaménka vývoje a bilanci záleží přirozeně na míře agregace a desagregace položek. Mimo to si vždy neodpovídají hodnoty bilance ve finančním a množstevním vyjádření.

3.1 Celkový vývoj zahraničního obchodu ČR s výrobky upravené skupiny CPA 10.1

Dovoz i vývoz výrobků v rámci upravené skupiny CPA 10.1 dlouhodobě roste. Dovoz však rychlejším tempem nežli vývoz, což se projevuje v prohlubující se pasivní obchodní bilanci s těmito výrobky, a to jak ve finančním, tak v množstevním vyjádření. Průměrná kilogramová cena za celou skupinu se na straně dovozu zvyšovala, zatímco na straně vývozu nejdříve klesala, a poté rostla. Rozdíl mezi vývozní a dovozní kilogramovou cenou je od vstupu do EU, na rozdíl od předvstupního období, malý (viz tabulka 1).

Na straně dovozu mají v základním členění největší podíl „vepřové maso čerstvé, chlazené nebo zmrazené“ (HS 0203). Z hlediska jeho užití jde o maso určené k dalšímu zpracování i pro maloobchod. Dále je to „maso a droby drůbeže čerstvé, chlazené nebo zmrazené“ (HS 0207) a s odstupem „maso hovězí čerstvé, chlazené nebo zmrazené“ (HS 0201 a 0202). Na straně vývozu jsou hlavními položkami kromě „vepřového masa“ a „masa a drobů drůbeže“ také „jiné přípravky z masa, drobů nebo krve“ (HS 1602) a „uzenky a salámy“ (HS 1601). Tyto masné výrobky společně s „hovězím masem“ zaznamenaly za posledních deset let velmi dynamický nárůst vývozu (v množstevním vyjádření vyšší než ve finančním vyjádření), viz tabulka 2. Nejvýraznější procentní nárůst vývozu ale i dovozu však v rámci uvedených komodit vykázaly „maso a droby solené, sušené nebo uzené, moučky a prášky“ (HS 0210). Ty jsou ve vývozu reprezentovány převážně „drůbežím masem a droby“ (KN 0210 99 39) a v dovozu mimo „drůbežího masa a drobů“ rovněž „masem a droby vepřovými“ (HS 0210 11 až 19).

Tabulka 1 | Vývoj českého AZO s masem a masnými výrobky upravené skupiny CPA 10.1

	ø 01–03	ø 05–07	ø 08–10	ø 11–13	2014
Dovoz	5 131	14 480	19 721	26 932	30 883
Vývoz	3 888	5 913	7 820	11 253	13 630
Bilance (tis. Kč)	-1 242	-8 568	-11 901	-15 679	-17 254
Stupeň krytí dovozu vývozem (%)	76	41	40	42	44
Podíl schodku na vývozu (%)	32	145	152	139	127
Dovoz (tis. t)	130	317	426	552	604
Vývoz (tis. t)	71	127	175	226	254
Bilance (tis. t)	-59	-190	-251	-325	-350
Dovoz (Kč/kg)	39,5	45,6	46,3	48,8	51,1
Vývoz (Kč/kg)	55,1	46,6	44,7	49,7	53,7

Pozn.: Pro surové kůže a kožky nejsou v letech 2006–2008 k dispozici data v kg, hodnoty vývozu a dovozu jsou tudíž v tomto období uvedeny bez nich. Jedná se však o méně významnou položku, která celkový přehled příliš nezkruslí.

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 2 | Hlavní položky českého AZO upravené skupiny CPA 10.1, jejich podíl na vývozu a dovozu této skupiny a procentní vývoj jejich vývozu a dovozu (množství a hodnoty)

Produkty	Vývoz				Dovoz			
	Podíl (%)		Index 2014/05 (%)		Podíl (%)		Index 2014/05 (%)	
	2005	2014	množství	hodnoty	2005	2014	množství	hodnoty
Hovězí maso	2,7	6,0	567	491	9,4	8,9	233	137
Vepřové maso	21,3	18,8	225	198	42,9	45,6	261	218
Maso a droby drůbeže	24,4	13,8	145	113	20,9	17,1	202	173
Maso a droby solené, sušené nebo uzené, moučky a prášky	0,4	5,9	3402	2660	0,8	2,7	878	1152
Střeva, měchýře a žaludky zvířat	5,8	4,2	184	82	4,2	3,1	179	69
Uzenky a salámy	10,2	16,1	402	327	6,2	4,7	186	159
Jiné přípravky a konzervy z masa, drobů nebo krve	16,6	18,4	282	201	4,9	6,8	339	264
Surové kůže a kožky	11,7	7,7	169	127	1,2	3,4	695	134
Celkem vybrané položky	93,2	90,9	–	–	90,5	92,3	–	–

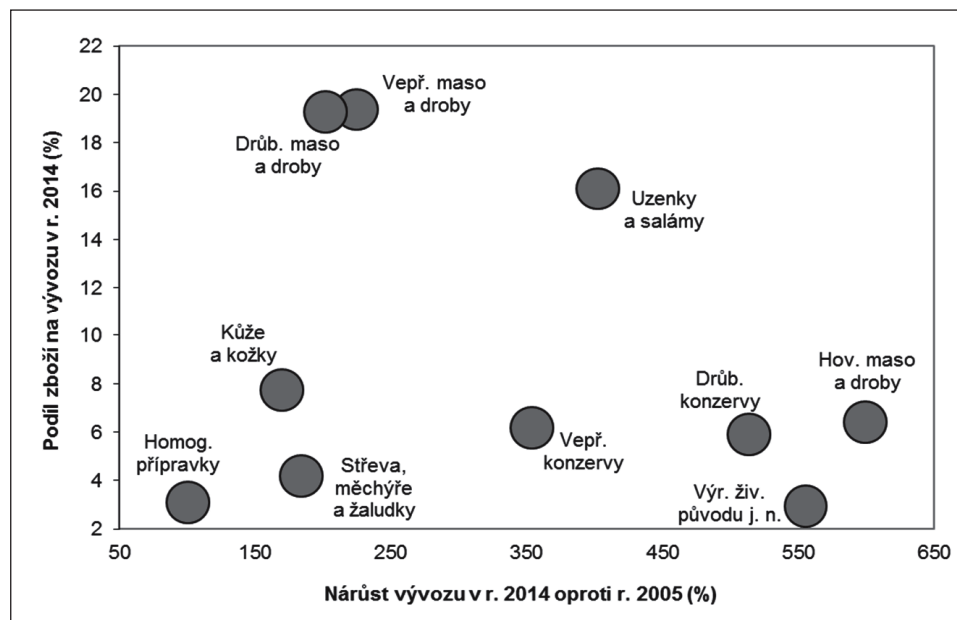
Pozn.: Hovězí maso, vepřové maso a maso a droby drůbeže čerstvé, chlazené nebo zmrazené

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu ČSÚ, vlastní zpracování

V množstevním vyjádření jsou na straně dovozu relativně významné také „jedlé moučky a prášky“ (KN 0210 99 90), ve finančním vyjádření je však jejich zastoupení minimální. V rámci „jiných přípravků a konzerv z masa, drobů nebo krve“ jsou do ČR importovány zejména „drůbeží“ a „vepřové konzervy“ (HS 1602 31 až 39, resp. HS 1602 41 až 49) a relativně významné jsou i „konzervy hovězí“ (HS 1602 50). Naproti tomu exportovány jsou z ČR nejvíce „konzervy vepřové“ a „drůbeží“ a dále mají význam, zejména v množstevním vyjádření, „homogenizované přípravky“ (HS 1602 10), třebaže jejich vývoz během sledovaných let poklesl, a „přípravky z jater“ (HS 1602 20), jejichž zastoupení naopak vzrostlo.

V následujících grafech 4 a 5 je pozice hlavních zbožových skupin českého vývozu a dovozu v rámci upravené skupiny CPA 10.1 znázorněna graficky (vybrány jsou skupiny s alespoň 1% podílem). K hlavním druhům masa jsou zde připočítány droby, přičemž je uvažováno veškeré maso (tj. čerstvé nebo chlazené a zmrazené včetně sušeného, soleného nebo uzeného). Masné výrobky jsou, umožňuje-li to celní sazebník, podrobněji sledovány podle jednotlivých druhů masa. V grafu 4 nejsou uvedeny „přípravky z jater“ a „nejedlé moučky, šroty a pelety z masa a drobů“ (HS 2301 10), které v roce 2014 v českém vývozu upravené skupiny CPA 10.1 zaujímaly 1,9%, resp. 1,7% podíl. Hodnoty jejich vývozu vzrostly během sledovaného období 40krát, resp. 23krát, což jsou pro zvolené měřítko grafu extrémní hodnoty. Průměrné tempo růstu hodnoty vývozu v roce 2014

Graf 4 | Podíl a dynamika růstu hlavních zbožových skupin ve vývozu CPA 10.1

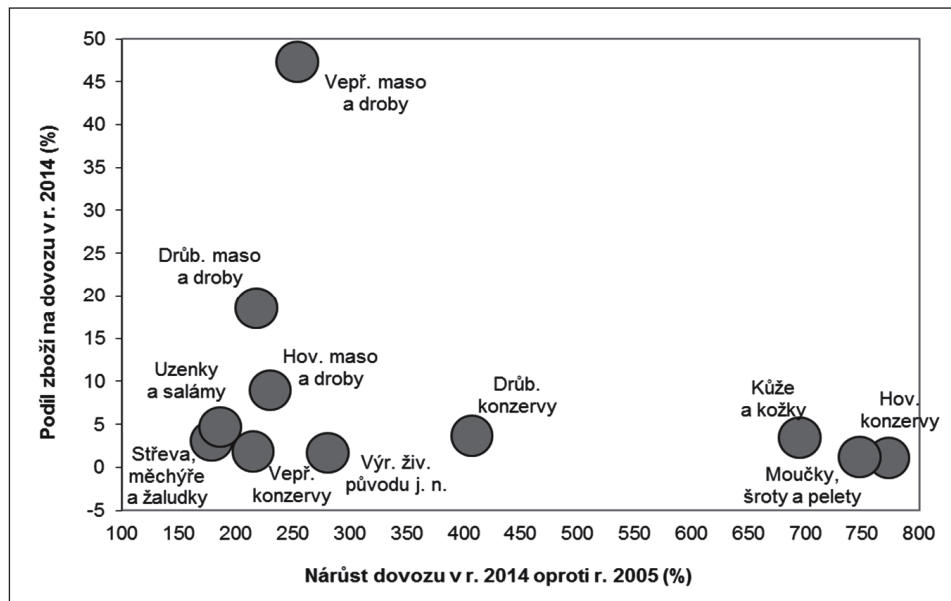

Pozn.: Hodnocení vychází z hodnot vývozu ve finančním vyjádření. Dohromady zaujímají uvedené zboží skupiny 95% hodnoty vývozu upravené CPA 10.1. Skupina „výrobky živočišného původu jinde neuvedené“ v roce 2014 vymezena kódy KN 0511 99 10 a 99 85 (v roce 2005 pod KN 0511 90 90).

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu ČSÚ, vlastní zpracování

vzhledem k roku 2005 za celou upravenou skupinu CPA 10.1 dosáhlo 255 %, zatímco u dovozu činilo 246 %, čímž lze v grafech sledované komodity pomyslně rozdělit na ty s podprůměrnou a na ty s nadprůměrnou dynamikou růstu.

Graf 5 | Podíl a dynamika růstu hlavních zbožových skupin v dovozu CPA 10.1

Pozn.: Hodnocení vychází z hodnot vývozu ve finančním vyjádření. Dohromady zaujímají uvedené zbožové skupiny 91 % hodnoty dovozu upravené CPA 10.1. Skupina „výrobky živočišného původu jinde neuvedené“ v roce 2014 vymezena kódy KN 0511 99 10 a 99 85 (v roce 2005 pod KN 0511 90 90).

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu ČSÚ, vlastní zpracování

Největší podíl na prohlubující se záporné bilanci českého zahraničního obchodu s výrobky upravené skupiny CPA 10.1 má vysoký netto-dovoz „čerstvého, chlazeného nebo zmrazeného vepřového masa“ (11,5 mld. Kč v roce 2014). Důvodem je nedostatek domácí nabídky jatečných prasat pro další zpracování a výsekového masa v požadované kvalitě, tj. převážně libového, z vhodných plemen a v přijatelné ceně. Dále jsou výrazně netto-dovozní „maso a droby drůbeže“ (3,4 mld. Kč) a „hovězí maso“ (1,9 mld. Kč). Bilanční schodek vykazuje ČR ale i s dalšími produkty upravené skupiny CPA 10.1 s výjimkou zpracovaných masných výrobků, uvažujeme-li je jako skupinu dohromady. Samostatně u „uzenek a salámů“ je hodnota bilance aktivní od roku 2008, u „jiných přípravků a konzerv z masa, drobů nebo krve“ byla kladná naposledy v roce 2005 a pak až opět v roce 2014. Nicméně hodnota netto-vývozu těchto dvou zbožových skupin dosahovala v posledním sledovaném roce 743,6 mil. Kč, resp. 404,8 mil. Kč, což je v porovnání s hodnotami netto-dovozu výše uvedeného „čerstvého, chlazeného nebo zmrazeného masa“ nesrovnatelně méně. Mimo to v podrobnějším zbožovém pohledu jsou některé druhy masných výrobků rovněž netto-dovozní („drůbeží“ a „hovězí konzervy“) a „vepřové konzervy“ byly netto-vývozní poprvé až v roce 2014.

3.2 Vývozní a dovozní ceny

Vývoj bilance v množstevním vyjádření plně nekopíroval její vývoj ve finančním vyjádření, což se týká především masných výrobků. Obecně lze konstatovat dlouhodobě zřetelně nižší průměrné jednotkové ceny těchto produktů na straně vývozu v porovnání s dovozem. Platí to pro všechny skupiny masných výrobků za posledních pět sledovaných let s výjimkou „vepřových konzerv“ – u nich je od roku 2011 vývozní kilogramová cena vyšší než dovozní. Co se týče masa, „hovězí maso čerstvé nebo chlazené“ stejně jako „zmrazené“ je dražší na straně dovozu, zatímco „vepřové maso čerstvé nebo chlazené“ i „zmrazené“ a „drůbeží maso (*Gallus domesticus*) čerstvé nebo chlazené“ (s výjimkou některých let i „zmrazené“) je dražší na straně vývozu. Nutno dodat, že průměrné jednotkové vývozní ceny vypočtené z hodnoty vývozu ve finančním a množstevním vyjádření představují nejen samotnou úroveň cen, ale i sortiment, kvalitu, velikost balení atd. Mimo to odrážejí i konkurenceschopnost. V podrobnějším pohledu na úrovni 8-místné KN ukazují vztah vývozní a dovozní ceny vybrané položky v tabulce 3. Zařazeny byly z velkého počtu celních kódů hlavní obchodované druhy tak, aby pokryly zároveň i různý stupeň zpracování.

Tabulka 3 | Relace vývozní a dovozní ceny u vybraných položek masa (%)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vepřové maso										
Jatečné půlky Č+CH	104,7	113,3	111,7	101,7	97,6	96,1	96,1	98,9	100,1	94,5
Kýty, kusy z nich Č+CH	106,1	87,7	114,7	136,0	111,8	98,6	109,0	105,7	95,1	92,5
Vykostěné Č+CH	130,4	112,5	110,4	114,4	128,0	131,9	116,6	117,4	115,5	112,2
Vykostěné zmrazené	138,2	136,7	130,5	112,0	121,3	114,8	113,4	120,5	118,4	133,1
Hovězí maso										
Jatečné půlky Č+CH	247,9	214,7	154,9	114,8	105,6	68,8	148,8	146,7	120,8	77,6
Vykostěné Č+CH	150,4	110,6	86,2	82,6	98,2	105,3	96,6	105,4	105,1	113,0
Vykostěné zmrazené	105,6	145,1	83,9	71,0	81,0	92,1	84,0	78,6	95,9	111,8
Drůbeží maso <i>Gallus domesticus</i>										
65% kuřata Č+CH	120,9	118,5	102,4	118,3	119,1	123,5	119,8	119,0	108,1	126,3
Prsa a jejich části Č+CH	99,1	40,5	80,8	78,8	85,6	75,3	77,3	76,3	70,7	103,8
Vykostěné Č+CH	130,8	132,7	122,7	202,1	132,9	117,8	122,8	118,2	127,1	100,7
Vykostěné zmrazené	110,9	92,5	108,9	136,1	105,0	112,6	129,2	114,1	121,6	129,1

Pozn.: Relace je spočítaná jako podíl kilogramové vývozní ceny k dovozní ceně x 100.

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu ČSÚ, vlastní zpracování

U vepřového masa jsou na straně vývozu v porovnání s dovozem dlouhodobě výrazně vyšší ceny více finalizovaného „vykostěného masa“, a to jak „čerstvého nebo chlazeného“, tak „zmrazeného“, zatímco u „jatečných půlek čerstvých nebo chlazených“ je od roku 2009 relace opačná (výjimkou byl rok 2013, kdy byla zhruba vyrovnaná). U drůbežího masa je ve vývozu v porovnání s dovozem rovněž dražší „vykostěné maso čerstvé nebo chlazené“ (v roce 2014 pouze zanedbatelně) a „zmrazené“, stejně jako tzv. „65% kuřata čerstvá nebo chlazená“ a v roce 2014 poprvé „čerstvá nebo chlazená prsa a jejich části“ (do té doby dosahovaly ceny dovozní mnohem vyšší úrovně než ceny vývozní). Ke změně relací došlo v roce 2014 také u hovězího masa, a to konkrétně u „vykostěného zmrazeného“, které bylo v letech 2007 až 2013 dražší na straně vývozu, a u „čerstvých nebo chlazených jatečných půlek“, které byly s výjimkou roku 2010 dlouhodobě dražší na straně dovozu. Poměr vývozní a dovozní ceny „hovězího masa vykostěného čerstvého nebo chlazeného“ není zcela ustálen (v roce 2014 byla vývozní cena vyšší než dovozní).

Tabulka 4 | Vývozní a dovozní ceny (VC a DC) u hlavních položek živých zvířat (Kč/kg)

	Cena	2005	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Živý skot								
Zástavový skot (160–300 kg)	VC	67,3	55,6	58,3	61,3	71,4	65,7	70,2
Jateční býci (nad 300 kg)	VC	50,3	48,0	46,9	49,1	56,1	48,1	49,9
Jatečné krávy (nad 300 kg)	VC	36,2	31,2	31,1	35,9	41,2	37,6	36,7
Živá prasata								
Selata (do 50 kg)	VC	70,6	58,5	52,8	52,4	63,6	80,2	69,5
	DC	57,8	55,9	54,1	50,9	62,5	66,4	64,4
Jatečná prasata	VC	33,7	30,3	28,3	30,9	35,5	36,6	33,4
	DC	35,5	34,6	32,4	34,9	39,1	37,3	34,3
Živá drůbež Gallus domesticus								
Jednodenní kuřata (<185 g), ne chovná, ne pro snášku	VC	112,6	186,5	177,1	180,7	185,7	204,3	192,6
	DC	–	120,8	138,3	179,9	194,6	214,5	265,4
Jatečná drůbež	VC	21,9	21,0	21,7	21,9	24,3	26,7	25,7
	DC	13,4	24,8	20,7	24,9	27,3	24,0	24,3

Pozn.: Pro roky 2006 až 2008 nejsou kilogramové ceny k dispozici. Živý skot dle nomenklatury od roku 2012 bez buvolů. Živá prasata jen domácí druhy.

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 4 ukazuje vývoj kilogramových cen živých zvířat. Z ní jsou patrné vzájemné relace vývozní a dovozní ceny s výjimkou živého skotu, u něhož jsou uvedeny pouze vývozní ceny, neboť se jedná hlavně o exportní položky, dovoz je nízký. U „selat“ (která mají význam především v dovozu) je dlouhodobě dovozní cena nižší než cena vývozní, zatímco u „jatečných prasat“ je tomu naopak. V případě

„jednodenních kuřat“ byla od roku 2012 vyšší cena dovozní než vývozní. Relace u „jatečné drůbeže“ není ustálena s tím, že v letech 2013 a 2014 byla vyšší cena na straně vývozu.

Pomineme-li kvalitativní rozdíly a rozdíly ve vymezení položek pro stanovení vývozní ceny (VC) a ceny zemědělských výrobků (CZV), lze konstatovat, že při vývozu živého skotu jsou obecně realizovány vyšší ceny, než jaké jsou u CZV v ČR běžné. Totéž platí pro prasata a až na výjimky některých let i pro drůbež s tím však, že v obou případech jsou rozdíly mezi VC a CZV menší. Vývoj CZV v ČR od roku 2005 uvádí tabulka 5. Podle Evropské komise, která zveřejňuje CZV na reprezentativních trzích EU (v EUR/j. hm.), jsou CZV jatečných býků v ČR zřetelně nižší než v průměru v EU s tím, že se ceny v jednotlivých zemích značně liší. Vyšší jsou ceny v Německu a Rakousku, zatímco v Polsku jsou nižší. Úroveň CZV brojlerů v ČR je v porovnání s průměrnou cenou v EU od roku 2011 mírně nižší. Výrazně nižší je např. vůči Německu, oproti Polsku je však mnohem vyšší. V porovnání s cenou na Slovensku je cena brojlerů v ČR v závislosti na roku buď mírně vyšší, nebo nižší (často téměř vyrovnaná). U prasat je rozdíl mezi CZV v ČR a průměrnou uniijní cenou mírný (do 4 % za posledních pět let). Prakticky stejná je v posledních dvou letech cena v ČR a v Německu a velmi málo se liší cena v Polsku.

Tabulka 5 | Ceny zemědělských výrobků jatečného skotu, prasat a drůbeže (Kč/kg ž. hm.)

	2005	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jateční býci tř. SEU	45,5	39,9	39,6	42,1	46,4	45,5	45,9
Jatečné krávy tř. SEU	31,1	26,4	25,9	27,6	31,7	31,1	29,8
Jatečná prasata tř. SEU	33,4	29,9	27,2	28,7	33,3	33,4	33,0
Jatečná kuřata I. tř.	24,7	20,7	20,4	22,1	23,1	24,7	23,9

Pozn.: V roce 2005 údaje u jatečných býků a krav pro tř. A a u jatečných prasat pro tř. 1.

Zdroj: ČSÚ

3.4 Teritoriální skladba českého dovozu a vývozu masa a masných výrobků

„Vepřové maso“ se do ČR dováží především z Německa, Španělska, Polska, Belgie a Rakouska, „drůbeží maso a droby“ z Polska, ale také Brazílie a „hovězí maso“ pochází z Polska, Nizozemska a Německa.⁴ Naproti tomu převážná část vývozu veškerého masa z ČR směřuje na Slovensko, které je pro nás prakticky jediným hlavním netto-odběratelem (nepočítáme-li méně významné destinace). Podobně je tomu u masných výrobků. Dovoz je v porovnání s vývozem teritoriálně diverzifikovanější. Importované „uzenky a salámy“ pocházejí zejména z Německa, Polska a Maďarska a „jiné přípravky z masa, drobů nebo krve“ z Brazílie, Polska a Německa. Vývozy masných výrobků směřují hlavně na Slovensko a dále (v řádově nižších hodnotách) do Maďarska.

4 Databáze zahraničního obchodu ČSÚ sleduje dovoz podle země původu, nikoliv země odeslání.

Jatečný skot – „býky“ i „krávy“ – exportuje ČR především do Rakouska a dále do Německa, „zástavový skot“ do Chorvatska a v rostoucí míře do Slovinska a „plemenné jalovice“ do Turecka, Polska, ale i řady mimounijních zemí. „Jatečná prasata“ směřují z ČR hlavně na Slovensko a do Maďarska, zatímco jejich dovoz do ČR pochází zejména z Německa. Německo spolu s Dánskem a Nizozemskem patří také k hlavním dodavatelům „selat“. „Jatečná drůbež“ je z ČR vyvážena zejména do Německa a dále na Slovensko, odkud se zároveň i dováží (bilance obchodu je však aktivní). „Jednodenní kuřata“ směřují nejvíce na Slovensko, do Rumunska a v posledních pěti letech také na Ukrajinu. Dovozy „jednodenních kuřat“ pochází především z Německa a v některých letech i ze Slovenska, v případě „chovných samičích kuřat“ z Německa a od roku 2011 z Maďarska (do 2010 ze Spojeného království).

Před vstupem do EU uplatňovala ČR na dovozy masa ze třetích zemí valorické celní sazby.⁵ V současné době, po přijetí společného unijního celního sazebníku, jsou na dovozy masa vůči třetím zemím uplatňovány specifické a smíšené celní sazby a projevuje se u nich celní eskalace, tj. na výrobky s vyšší přidanou hodnotou jsou uvalena vyšší cla než na výrobky s nižší přidanou hodnotou. V českém obchodě s EU byla od roku 2000 prováděna postupná liberalizace a již během ní se na základě čerpání koncesí (ze strany EU kvóty plně využívány, ze strany ČR nevyužívány) ukazovalo, že ČR nebude v této komoditě konkurenceschopná a že po vstupu na jednotný trh dovozy masa ze zemí tehdejší EU porostou a bilanční schodek se bude prohlubovat. Po roce 2004 se začaly rovněž rychle zvyšovat dovozy masa z Polska, odkud byly dovozy do té doby minimální. V obchodě s Polskem byl sice před rozšířením Unie v rámci Středoevropské dohody o volném obchodu (CEFTA) uplatňován systém preferenčních cel a kvót zavedený v roce 1996,⁶ své citlivé komodity si však státy CEFTA chránily. EU je vůči třetím zemím netto-vývozcem vepřového masa a v menší míře i drůbežího masa. U hovězího měla v posledních letech bilanci zhruba vyrovnanou, OECD však počítá do budoucna s mírnými netto-dovozy [OECD-FAO, 2015]. Mimo to je EU čistým dovozcem skopového masa. V rámci světové liberalizace na půdě WTO zavedla EU v odvětví masa celní kvóty (některé jsou stanoveny pro konkrétní země), další má vyjednány na základě preferenčních dohod, stále je však její trh do jisté míry před masivními dovozy z třetích zemí vzhledem k tarifním a netarifním bariérám chráněn. V rámci netarifních bariér se nejedná pouze o kvóty, ale o celou řadu dalších bariér jako jsou např. veterinární a hygienická nařízení, standardy kvality, administrativní požadavky, celní procedury atd.

3.5 Struktura českého vývozu a dovozu masa

Následující detailnější zhodnocení vývozní a dovozní skladby vychází z hodnot ve finančním vyjádření. I u samotného masa a drobů lze sledovat různé druhy, míru přidané hodnoty a způsob zpracování. Na základě třídění a seskupení položek celního sazebníku bylo pro český import a export provedeno porovnání těchto relací:

- 5 V roce 2003 platilo clo ve výši 34 % na hovězí maso (HS 0201 a 0202), 38,5 % na vepřové maso (HS 0203), 43 % na drůbeží maso z *Gallus domesticus* (ex HS 0207 11 až 14) a 15 % na ostatní drůbeží maso (ex HS 24 až 36). Nižší sazba byla stanovena pro droby.
- 6 Podle dohody platilo ve vzájemném obchodě s Polskem u hovězího a vepřového masa clo 25 % a s drůbežím masem *Gallus domesticus* 28 %.

- hovězího x vepřového x drůbežího masa a drobů;
- čerstvého nebo chlazeného x zmrazeného masa a drobů;
- sušeného, soleného nebo uzeného x čerstvého, chlazeného nebo zmrazeného masa a drobů;
- masa x drobů (x tuku);
- vykostěného x nevykostěného masa x jatečných půlek (u hovězího a vepřového), resp. vykostěného x děleného x neděleného masa (v případě drůbeže).

Co se týče hlavních druhů masa a drobů,⁷ lze konstatovat, že pro dovoz je charakteristický v porovnání s vývozem vyšší podíl vepřového a nižší podíl drůbežího masa a drobů. Zastoupení vepřového masa a drobů v dovozu od 2008–2010 stagnuje (63,2 % v roce 2014), zatímco ve vývozu klesá (z 53,3 % v 2008–2010 na 43,0 %). Drůbeží maso a droby zaujímaly v roce 2014 v dovozu 24,8 % a ve vývozu zastoupení vzrostlo na 42,8 %. Podíl hovězího masa a drobů se v dovozu a vývozu příliš neliší, přičemž mírně vyšší je ve vývozu (14,2 %) oproti dovozu (12,0 %).

V dovozu dlouhodobě roste podíl čerstvého nebo chlazeného masa a drobů na úkor zmrazených (na 77,8 % v roce 2014), zatímco jejich podíl ve vývozu rostl do 2008–2010, a poté poklesl (na 71,2 % v roce 2014).⁸ Dovoz zmrazeného masa se nejvíce z hlediska kvality ani z ekonomického pohledu jako výhodný.

V současnosti je tak podíl čerstvého nebo chlazeného masa a drobů v dovozu zřetelně vyšší než ve vývozu (do 2008–2010 tomu bylo naopak). Před vstupem ČR do EU v letech 2001–2003 činil jejich podíl na straně dovozu 15,2 %, zatímco na straně vývozu 49,9 %. V případě samotného hovězího je podíl čerstvého nebo chlazeného masa a drobů nepatrně vyšší v dovozu než ve vývozu (88,1 % vs. 87,4 %), zatímco u vepřového je podíl čerstvého nebo chlazeného masa a drobů nepatrně vyšší ve vývozu než v dovozu (88,5 % vs. 87,6 %). Jak u hovězího, tak u vepřového masa a drobů se podíl čerstvých nebo chlazených od období 2008–2010 příliš neměnil. U drůbežího je podíl čerstvého nebo chlazeného masa a drobů⁹ v porovnání s hovězími a vepřovými mnohem nižší (čerstvé nebo chlazené zaujímá dokonce u tohoto druhu menší podíl než maso zmrazené), přičemž jejich participace je vyšší v dovozu než ve vývozu (47,0 % vs. 41,1 %). Do období 2008–2010 tomu bylo naopak, neboť v dovozu podíl čerstvého nebo chlazeného masa a drobů relativně pravidelně roste, zatímco ve vývozu jejich zastoupení v letech 2008–2010 a 2011–2013 skokově pokleslo (z 59,3 % na 35,4 %).

Podíl méně významného sušeného, soleného nebo uzeného masa a drobů ve vztahu k výše uvedenému čerstvému nebo chlazenému a zmrazenému masu a drobům se v dovozu zvyšoval do období 2008–2010 (na 4,7 %), a poté se snížil (na 3,5 % v roce 2014), zatímco ve vývozu (kde je významnější) rostl po celé sledované období (na 13,0 % v roce 2014). Největší význam má tato skupina masa a drobů u drůbežího, zanedbatelná je u hovězího. V případě dovozu drůbežího masa a drobů činil v roce 2014 její podíl 7,8 % a v případě vývozu dosáhl 28,2 %.

7 Hovězí a vepřové droby patří do agregace HS 0206, drůbeží droby jsou součástí skupiny HS 0207.

8 Srovnání provedeno pro veškeré maso a droby, nejen hovězí, vepřové a drůbeží (zahrnuté i položky méně významného masa a drobů skopových, kozích, koňských apod.).

9 V rámci drůbeže nelze u málo významných perliček rozlišit čerstvé nebo chlazené maso od zmrazeného, proto jsou z porovnání vynechány.

Minoritní droby zaujímají ve skupině masa a drobů nejvyšší podíl na straně vývozu u hovězího a drůbežího, v obou případech se však tento podíl snižuje (z 9,2 %, resp. 5,0 % v období 2008–2010 na 6,0 %, resp. 3,7 % v roce 2014). Na straně dovozu je podíl drobů nejvyšší u drůbežího masa a drobů, kde rovněž poklesl (z 3,7 % na 2,8 %). Tuky ve vztahu k masu a drobům zaujímají v letech 2005–2007 na straně dovozu 2,0–2,8 % a na straně vývozu 1,1–1,6 % podíl. V období 2001–2003 dosahoval v případě dovozu 10,4 %, zatímco v případě vývozu jen 0,3 %.

V zahraničním obchodu s hovězím masem se po celé sledované období zvyšovalo zastoupení vykostěného masa (ve vývozu až v období 2011–2013, do té doby klesalo), přičemž vyšší podíl je na straně dovozu než vývozu (85,5 % vs. 58,8 %). Před vstupem do EU byla relace opačná, podíl vykostěného hovězího masa činil v dovozu 35,4 % a ve vývozu 70,3 %. U vepřového masa podíl vykostěného masa v dovozu spíše stagnuje (50,7 % v roce 2014) a ve vývozu (až mezi lety 2008–2010) roste (na 53,1 %). V případě dovozu vepřového dosahoval velmi vysoké hodnoty jeho podíl v letech 2001–2003 (86,1 %). Vykostěné maso u drůbežího masa vykazuje v případě dovozu dlouhodobě klesající podíl (na 43,4 %), zatímco ve vývozu se (po skokovém poklesu po vstupu do EU) v letech 2011–2013 opět zvýšil (na 43,3 %), třebaže ne na úroveň před vstupem (v období 2001–2003 činil jeho podíl 66,6 %). Podíl vykostěného masa je tak u hovězího vyšší v dovozu než ve vývozu, zatímco u vepřového je tomu naopak. U drůbežího masa byla jeho participace v roce 2014 vzhledem k odlišnému trendu na straně vývozu a dovozu shodná.

Podíl jatečných půlek nebo celků u hovězího masa je jak ve vývozu, tak dovozu velmi nízký (v období 2005–2007 však činil ještě 12,8 % na straně exportu a 10,9 % na straně importu). U vepřového masa jsou jatečné půlky a celky významné především na straně vývozu (33,9 % v roce 2014), ačkoliv jejich podíl v letech 2008–2010 klesá. V dovozu se pohybuje v období 2005–2007 na úrovni 10–15 % (před vstupem ČR do EU bylo zastoupení jatečných půlek a celků, v celkově však mnohem menším dovozu, výrazně nižší než po vstupu). V případě drůbežího masa zaujímá nedělené maso mezi roky 2008–2010 stabilně vyšší podíl v dovozu než ve vývozu (30,0 % vs. 14,2 % v roce 2014) při prohlubujícím se rozdílu. Po vstupu do EU vykazuje podíl na straně dovozu mírnou rostoucí tendenci, zatímco na straně vývozu zřetelně klesá. Před vstupem byly podíly neděleného masa jak v dovozu, tak ve vývozu (stejně jako u předchozích uvedených druhů masa) nižší než po vstupu.

4. Zhodnocení konkurenceschopností indexy RCA

Na základě indexů RCA lze konstatovat, že v komparativní výhodě jsou v rámci EU zejména „homogenizované masné přípravky“, dále z hlediska vývozu velmi významná skupina „uzenky a salámy“ a v období 2011–2013 také méně významné „přípravky z jater“. Menší komparativní výhodu pak mají v letech 2011–2013 „vepřové konzervy“. Dlouhodobě ji pak vykazují „střevo, měchýře a žaludky“ a „surové kůže a kožky“, v obou případech však během sledovaných let hodnota RCA indexu poklesla. Maso, které je nejvýznamnější obchodovanou komoditou v rámci sledovaného oboru, a „drůbeží“ a „hovězí konzervy“ vykazují komparativní nevýhodu, přičemž jejich indexy RCA se zpravidla v čase příliš neměnily. Výjimkou je „maso a droby solené, sušené nebo uzené“, kde došlo ke zmírnění komparativní nevýhody. Podobné závěry jako z indexů RCA lze vyvodit již z obchodních bilancí těchto výrobků.

Tabulka 6 | Vývoj indexů RCA pro vybrané položky upravené skupiny CPA 10.1

	ø 05–07	ø 08–10	ø 11–13	2014
Hovězí maso čerstvé, chlazené nebo zmrazené	0,1	0,2	0,2	0,2
Vepřové maso čerstvé, chlazené nebo zmrazené	0,5	0,6	0,5	0,5
Maso a droby drůbeže čerstvé, chlaz. nebo zmrazené	0,7	0,7	0,7	0,6
Maso a droby solené, sušené n. uzené, moučky prášky	0,2	0,4	0,8	0,7
Uzenky a salámy	1,8	2,6	2,6	2,2
Homogenizované přípravky z masa, drobů nebo krve	17,2	17,2	15,4	15,9
Přípravky z jater	0,6	1,1	2,8	3,5
Drůbeží konzervy	0,5	0,5	0,6	0,8
Vepřové konzervy	0,6	0,8	1,1	1,3
Hovězí konzervy	0,4	0,4	0,2	0,3
Střeva, měchýře a žaludky zvířat	1,6	1,3	1,3	1,1
Surové kůže a kůže	1,8	1,7	1,3	1,2

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty

Závěr

Cílem článku bylo podrobně a za delší časové období zhodnotit vývoj a strukturu českého agrárního zahraničního obchodu s masem a masnými výrobky, a to i v kontextu obchodu s živými zvířaty.

Hodnota bilance obchodu s „masem a masnými výrobky“ se jak ve finančním, tak v množstevním vyjádření prohlubuje, stupeň krytí dovozu vývozem se však mírně zlepšil (ačkoliv je mnohem nižší než před vstupem ČR do EU) a v roce 2014 činil 42 %.

V českém agrárním vývozu mají vysoký podíl živá zvířata a obchodní bilance s nimi je až na výjimky kladná (netto-dovozní jsou selata). Prodej živého skotu z ČR podporují vyšší vývozní ceny v porovnání s českými cenami zemědělských výrobců. Tato zvířata ale již neprocházejí dalšími články vertikály, a tudíž nemohou přinášet další ekonomické přínosy, případně vytvářejí základ pro masný nebo mléčný řetězec v zemi, která skot dováží. Není vyloučeno, že finalizované výrobky z masa a mléka pak úspěšně konkurují našim produktům na domácím trhu, což naznačuje i bilance obchodu s masem, která je vysoce záporná (a prohlubuje se), zejména v případě vepřového masa.

Největší podíl na prohlubující se záporné bilanci českého zahraničního obchodu s masem a masnými výrobky má vysoký netto-dovoz čerstvého, chlazeného nebo zmrazeného vepřového masa. Důvodem je nedostatek domácí nabídky jatečných prasat pro

další zpracování a výsekového masa v požadované kvalitě, tj. převážně libového, z vhodných plemen a v přijatelné ceně.

S produkty s vyšší přidanou hodnotou, tj. s masnými výrobky, má však ČR od roku 2008 obchodní bilanci kladnou, což však zdaleka nevyrovná schodek u masa. Jako konkurenceschopné se v rámci EU ukazují dle indexu RCA zvláště homogenizované masné přípravky (které však obvykle do oboru CPA 10.1 nebývají zahrnovány vzhledem k vyššímu podílu jiných surovin), uzenky a salámy a v posledních letech také přípravky z jater a vepřové konzervy.

Pro vertikálu producentů a zpracovatelů masa v ČR je důležité, aby se posílila finalizace výrobků ve vyšším stupni zpracování – což už se částečně děje, nicméně stále ne v dostatečném tempu. Stupeň finalizace všech hlavních druhů vyváženého masa se pozvolna zvyšuje, neboť roste podíl vykostěného masa a klesá podíl jatečných půlek a neděleného masa. Na straně dovozu roste zřetelně podíl vykostěného masa jen u hovězího, u vepřového stagnuje a u drůbežího spíše klesá. Navíc v českém exportu roste podíl soleného, sušeného nebo uzeného masa a drobů (zásluhou drůbežího masa), které patří do vyšších fází zpracování. Jeho podíl na straně exportu je mnohem vyšší než v importu, přesto je celkově netto-dovozní skupinou.

Pro zlepšení salda zahraničního obchodu u masa, a zejména vepřového, je žádoucí podpora především ze zdrojů EU u prvovýroby, zvláště u prasat, ale také u zpracovatelů. Cílem podpory by měl být rozvoj chovu vhodných plemen, zejména s vysokým podílem produkce libového masa. U zpracovatelů pak jde o modernizaci a vytíženost jatečních a navazujících kapacit. Podpora by měla být cílena zejména na malé a střední podniky, které mohou využít investiční podpory do rozvoje zpracovatelských kapacit v rámci priorit Programu rozvoje venkova v období 2014–2020. U větších firem jsou to národní dotace.

Literatura

- BAŠEK, V. et al., 2010. České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací. ISBN 978-80-86671-81-9.
- BIELIK, P., SMUTKA, L., SVATOŠ, M. a HUPKOVÁ, D., 2013. Czech and Slovak agricultural foreign trade – two decades after the dissolution. *Agricultural Economics – Zemědělská ekonomika*. 59(10), 441–453. ISSN 0139-570X.
- BURIANOVÁ, J., 2011. Effect of the 2008–2009 economic crisis on the results of agricultural foreign trade of the Czech Republic. *Agricultural Economics – Zemědělská ekonomika*. 57(5), 226–231. ISSN 0139-570X.
- ČECHURA, L. a HOCKMANN, H., 2015. Technological progress in European Pork Production. 24th International Scientific Conference Agrarian Perspectives XXIV. – *Global Agribusiness and the Rural Economy*. Praha, PEF ČZU, 16. – 18. září, 90–98. ISBN 978-80-213-2581-4.
- DOSTÁLOVÁ, J. et al., 2014. *Potravinářské zbožíznalství*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. ISBN 978-80-7418-208-2.
- DOUBEK, V. a ŠVASTA, J., 2012. Agricultural trade in example of milk from perspective of multi-criteria analysis. 11th International Scientific Conference on Engineering for Rural Development – *Engineering for Rural Development*, Jelgava, Latvia, 24. – 25. května, 104–107. ISSN 1691-5976.

- IGNJATIJEVIC, S., MATIJASEVIC, J. a MILOJEVIC, I., 2014. Revealed comparative advantages and competitiveness of the processed food sector for the Danube countries. *Custos E Agronegocio Online*. 10(3), 256–281. ISSN 1808-2882.
- NÁGLOVÁ, Z. a ŠPIČKA, J., 2015. Structural and economic performance of the meat processing industry in the Central Europe. 24th International Scientific Conference Agrarian Perspectives XXIV. – *Global Agribusiness and the Rural Economy*. Praha, PEF ČZU, 16. – 18. září, 292–299. ISBN 978-80-213-2581-4.
- OECD-FAO, 2015. *Agricultural Outlook 2015–2024* [online]. [cit. 15. 9. 2015]. Paříž: OECD. Dostupné z: <http://www.fao.org/3/a-i4738e.pdf>
- POHLOVÁ, K., 2015. *Ročenka agrárního zahraničního obchodu ČR za rok 2014*. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací. ISBN 978-80-7271-215-1.
- POHLOVÁ, K. a MEZERA, J., 2014. Analysis of Development of Czech Foreign Trade in Foods and Beverages. *AGRIS on-line Papers in Economics and Informatics*. 6(4), 121–131. ISSN 1804-1930.
- SVATOŠ, M. a SMUTKA, L., 2012. Development of agricultural trade and competitiveness of the commodity structures of individual countries of the Visegrad Group. *Agricultural Economics – Zemědělská ekonomika*. 58(5), 222–238. ISSN 0139-570X.
- ŠPIČKA, J. a NÁGLOVÁ, Z., 2015. Učňovské školství v oboru Řezník – uzenář očima středních odborných škol a učilišť. *MASO*. 26(5), 32–38. ISSN 1210-4086.
- VOLOŠÍN, J., SMUTKA, L. a SELBY, R., 2011. Analysis of the external and internal influences on the CR agrarian foreign trade. *Agricultural Economics – Zemědělská ekonomika*. 57(9), 422–435. ISSN 0139-570X.

Datové a metodické zdroje

- ČSÚ. *Databáze zahraničního obchodu ČSÚ* [online]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>
- EUROSTAT. *Databáze zahraničního obchodu* [online]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- KOLEKTIV AUTORŮ, září 2014. *Situační a výhledová zpráva – Vepřové maso*. Praha: Ministerstvo zemědělství.
- KOLEKTIV AUTORŮ, listopad 2014. *Situační a výhledová zpráva – Drůbež a vejce*. Praha: Ministerstvo zemědělství.
- KOLEKTIV AUTORŮ, prosinec 2013. *Situační a výhledová zpráva Skot – Hovězí maso*. Praha: Ministerstvo zemědělství.
- KOLEKTIV AUTORŮ, 2015. *Panorama potravinářského průmyslu 2014*. Praha: Ministerstvo zemědělství, Ústav zemědělské ekonomiky a informací.